ISSN: 0169-5819

ONS MARKENBOEK

Gorssel, januari 1989
7e jaargang, no. 1

ONS MARKENBOEK
is een uitgave van de Oudheidkundige Vereniging
De Elf Marken in de gemeente Gorssel.

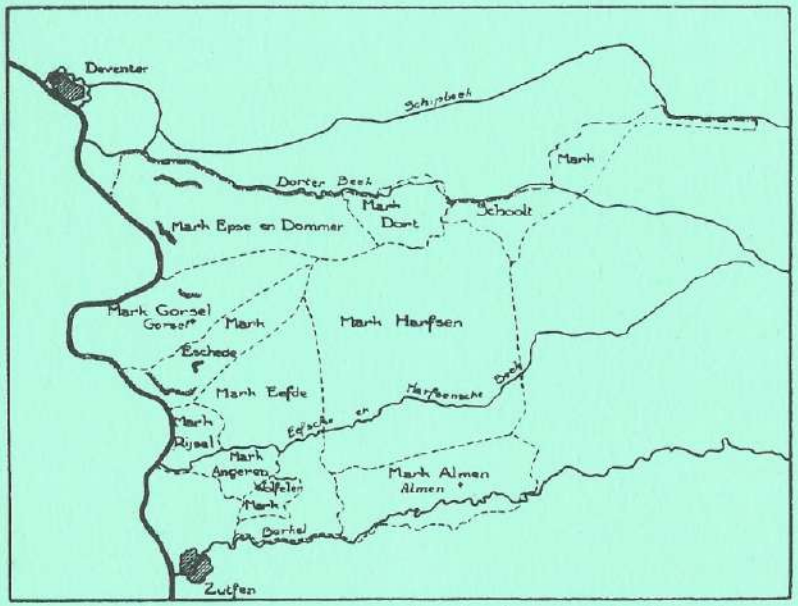

Kaartje van de vroegere marken in de gemeente Gorssel.

Deze vereniging werd opgericht op 27 september 1983, en heeft ten doel "de beoefening van de geschiedenis in het algemeen en in het bijzonder die van de gemeente Gorssel, waaronder mede wordt begrepen het grondgebied van de gehele, huidige en vroegere, burgerlijke gemeente Gorssel".

Het bestuur wordt gevormd door de leden:
Voorzitter : H.J. Jansen, Bargeweg 16,
Eefde (tel. 05750-40785)
Secretaris : N. van Wijk, Hassinklaan 29,
Epse (tel. 05759-1394)
Penningmeester: J. Bakker, Laakweg 6,
Almen (tel. 05751-1620)

ONS MARKENBOEK

7e jaargang, no. 1, januari 1989

INHOUD

	blz.
Mededelingen van het bestuur	2/3
Rectificatie	3
Van de voorzitter	4
Kerkepad door N. van Wijk	5
Verkoop van "Het Walle" 100 jaar geleden door E. Stormink	6/9
Uit de geschiedenis van de kapel te Harfsen door H.J. Jansen	10/14
Bomen met ijzeren treden door H. Meedendorp	15/17
Lezers/leden reageren	18/19
Uit: De Zutphensche scherprechter en diens executies	19
"Stappen" in onze gemeente	20/24

MEDEDELINGEN VAN HET BESTUUR

Het eerste lustrum behoort tot het verleden. Als afsluiting van deze periode was er een bijeenkomst in 't Trefpunt, waar plm. 150 leden aanwezig waren.

Bij afwezigheid van onze voorzitter (hij vertoefde in het ziekenhuis) opende de heer A. Hoekstra de avond met een overzicht van wat tot nu toe door de vereniging is verricht.

Hij memoreerde o.a. de oprichtingsprocedure, het veldnamenonderzoek, het werk van de archiefcommissie, de georganiseerde fiets- en wandeltochten langs belangrijke historische punten in de elf marken, de contacten met historische verenigingen uit de regio, enz.

Belangrijk is ook het driemaandelijks verschijnende "Ons Markenboek". In deze boekjes kunnen de leden hun historische kennis van onze gemeente in verhaalvorm kwijt. (Er mogen gerust nog wat meer medewerkers komen.) Verder werd een brief van de voorzitter, de heer H.J. Jansen, voorgelezen. Hierin betuigde hij zijn spijt niet aanwezig te kunnen zijn en hoopte zijn vele activiteiten t.a.v. de Elf Marken weer spoedig te kunnen hervatten.

Na deze inleiding volgde een presentatie van oude filmpjes uit de jaren 1937 en 1938 met als belangrijk gegeven bejaardenreisjes van toenmalige ouderen uit Gorssel, Epse en Joppe. Deze, inmiddels op videoband overgebrachte films, werden door de firma de Vrij op groot scherm gebracht. Vele aanwezigen herkenden familieleden of bekenden uit de jaren dertig.

De rest van de avond werd gevuld door mevrouw Martha Heijenk uit Almen, die op een geheel eigen en humoristische wijze enige

van haar voordrachten ten tonele voerde. Al met al een geslaagde avond.

Het programma voor de rest van het winterseizoen luidt:

1. Donderdag 19 januari 1989 in "De Wever" te Harfsen. Dialezing over: De Achterhoek vroeger en nu. Een rondblik in een gebied, waar ondanks de moderne tijd, veel van het boeiende verleden behouden is gebleven.

2. Donderdag 23 februari 1989 in "Ons Huis" te Almen. Onderwerp is: Folklore en oude gebruiken in Oost en Noord Nederland.

3. Dinsdag 21 maart 1989 in 't Jolink te Eefde. Onderwerp: "De IJssel van Westervoort tot Ketelmeer, met de stroom mee langs boerenland en Hanzesteden, naar wat eens de Zuiderzee was".

Aanvang van deze avonden 20.00 uur.

Genoemde drie dia-lezingen zullen worden verzorgd door de heer en mevrouw Grootjans uit Borculo.

Na de jaarvergadering in de loop van mei, te houden in De Roskam te Gorssel, volgt dan nog een vierde lezing.

RECTIFICATIE

Een storende fout staat er in het artikel van J. Harenberg op bladzijde 12 van Ons Markenboek, 6de jaargang, no. 4.
"Bij Y zien we het Kunstler" moet zijn:
"Bij X zien we het Kunstler."
Onze excuses aan de auteur.

VAN DE VOORZITTER

In Ons Markenboek van juli 1988 no. 3 schreef ik een stukje over een oude gevelsteen, die ik maar niet thuis kon brengen.

Verschillende telefonische en schriftelijke reacties waren het gevolg doch al met al kom ik nog geen stap verder. Mevrouw Overmars te Almen gaf de aanwijzing naar een oude boerderij de Prinsenhof te Vorden. Ook van de archivaris van Vorden kreeg ik geen oplossing, dus komt de steen ook niet uit die gemeente.

Om uw geheugen op te frissen, het gaat om een gevelsteen van de eerste steenlegging van een gebouw dat in 1827 is gesticht en waarvan de eerste steen werd gelegd door Theodoor Prins en ? Gesina Prins.

Gaarne wil ik langs deze weg gebruik maken om u allen dank te zeggen, ook mede namens mijn vrouw, voor alle hartelijkheid die we mochten ontvangen in de tijd dat ik in het ziekenhuis moest vertoeven. Nu ik weer thuis ben kan ik weer alle aandacht besteden aan onze vereniging. Mede namens mijn vrouw hartelijk dank voor de vele goede wensen en naar ik hoop tot een spoedig weerzien in onze bijeenkomsten van het winterprogramma.

november 1988. Henk Jansen

KERKEPAD

N. van Wijk

Op bladzijde 7 van "Ons Markenboek" jaargang 1988 no. 1 wordt een oud kerkepad in Epse vermeld.

Bij nadere informatie, ons verstrekt door de heer J. Jonkman, en onderzoek ter plaatse moeten we voor dit kerkepad een kleine routewijziging aanbrengen.

Het pad liep namelijk niet over de huidige Braamweg, doch noordelijk hiervan en wel over een thans nog aanwezig zijnd stukje landweg langs de Snappert, enz.

Tevens werden we opmerkzaam gemaakt op een vroeger gebruikt schoolpad, dat liep van de buurtschap Oxe naar de Beumer (de school van ± 1830 tot 1883 voor kinderen uit Epse, Dorth (Oxe) en Harfsen. De Beumer is te vinden op de hoek van de Oude Larenseweg en de Bathmenseweg).

Met medewerking van de heer D.J. Preuter van boerderij "De Paalman" hebben we dit schoolpad kunnen volgen. Als we starten bij de boerderij van Koers richting Dortherbeek en vervolgens zuidelijk langs "De Rondenhof", richting einde Koedijk, dan over het erf van Oosterveld en vervolgens richting "de Beumer" dan hebben we het pad, dat de Oxer schooljeugd in het midden der vorige eeuw volgde.

Notaris Jonckheer,

te *Gorssel*, zal op **Woensdagen 19 September 1888** bij inzate en **3 October d. a. v.** bij toeslag, beide dagen vóórm. 11 uur in de „Roskam" te **Gorssel**, veilen en verkoopen:

Het in de onmiddellijke nabijheid van het dorp Gorssel zeer gunstig gelegen

BOEREN-ERVE

„HET WALLE,"

bestaande in HUIS en ERF met SCHUUR, ZAADBERGEN, BOUW- en WEILANDEN (Uiterwaard), AKKERMAALS- en DENNENBOSSCHEN en HEIDEGROND, alsmede een HUISJE en ERF met GROND nabij het station Gorssel, alles samen groot ongeveer 47 hectaren.

Te veilen in perceelen en combinatiën, zooals bij biljetten breeder is omschreven, welke van af 12 September e.k. verkrijgbaar zijn ten kantore van gen. Notaris.

Aanwijzing geschiedt op het erve alwaar de kad. kaarten en biljetten ter inzage liggen.

De veiling geschiedt, met uitzondering van perc. 2—4 **zonder beraad.**

De gemerkte Boomen op enkele perc. staande, worden afzonderlijk geveild met recht van naasting, tegen uitkooring van 5 pCt.

Inlichtingen geeft genoemde Notaris.

ERFHUIS.

Notaris **JONCKHEER** zal **Dinsdag 29 Januari**, 's morgens 9½ uur, op het Walle te Gorssel, ten verzoeke van E. STORMINK, verkoopen: 3 paarden (een van 5 j.), 1 vette en guste koe, 2 drachtige koeien, 1 jarige en 2 éénj. stieren, 2 drachtige en 1 guste pink, 2 kalveren, 4 varkens, 4 wagens, waarvan 1 met kleed, sleepkar, ploegen, eggen, bergladder, karnmolen, kippen, bouw-, melk- en deelgereedschap, huisraad; als: secretaire, stoelen, tafels, glazen-, hang-, hoek- en andere kasten, ladetafel, lessenaar, voorts: verscheiden vim rogge en haver, eenige duizenden ponden kleihooi, stroo, aardappelen, hout, enz. enz. Te zien daags vóór- en op de verkooping.

Ieder kooper moet gegoede en bekende borgen stellen, of voorzien zijn van een bewijs van gegoedheid afgegeven door den Notaris zijner woonplaats.

Koopen van f 2 en minder contant.

Uit de Deventer Courant

VERKOOP VAN "HET WALLE" 100 JAAR GELEDEN

E. Stormink

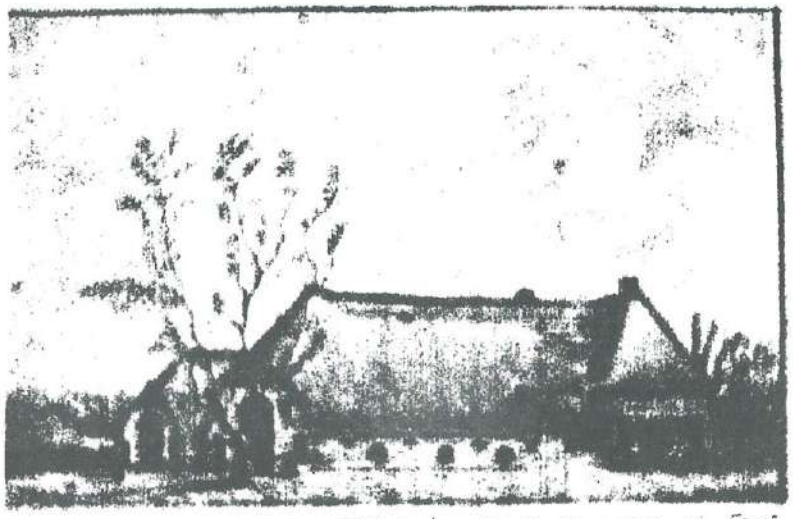

TEKENING R.J. KL. WASS. IN EPSE

De hierboven opgenomen tekening van Reint Klein Wassink uit Epse toont de boerderij "Het Walle" aan de Ravensweerdsweg te Gorssel in vroeger jaren. Ook nu nog is deze tekening representatief, al is dit van de straatzijde niet meer te zien door in latere jaren aangebrachte bijgebouwen.

Deze boerenplaats is al zeer oud. In het Schattingsregister van het kwartier Zutphen (Rijksarchief Gelderland) van 1494 komt "ten Walle" reeds voor als erf. In het boek Mensch en land in de middeleeuwen van B.N. Slicher van Bath wordt deze plaats ook genoemd.

Honderd jaar geleden behoorde tot "Het Walle" in totaal 47 ha. grond. Voor die

tijd was dat zeker een heel behoorlijke oppervlakte. Op verzoek van de erven Stormink vond toen verkoop plaats. Eerst van erf, land enz.; later van o.a. vee, landbouwgereedschap, huishoudelijke artikelen.

De opgenomen advertenties van deze verkopen geven hiervan een beeld.

Van de ruim 130 artikelen bij de verkoop van het erfhuis nemen wij hieronder een aantal op. De totale opbrengst was f. 1821,40. Hierover moest f. 58,50 aan recht worden betaald terwijl voor onkosten 10 % bij de koopkosten kwam. De verkoop vond plaats op 29 januari 1889; betaling van bedragen boven f. 2,- diende te geschieden voor 1 november van dat jaar. Men had dus wel even tijd!

Aanvulling van de redactie:
De postverbinding (voetbode) tussen Zutphen en Deventer liep vroeger: "links langs het dorp Gorssel, het erve 't Walle, de herberg het Dommerholt" enz. Zie het artikel van H.J. Jansen "Met de bode op stap" in het tweede nummer van de vierde jaargang (april 1986).

Een aantal van de aangeboden artikelen:

Juk voor negentig cent	0.90
lantaarn voor tachtig cent	0.80
strijkijzer voor zeventig cent	0.70
waterketel voor drie gulden vijftien	3.15
schilderij voor een gulden dertig cent	1.30
klok voor een gulden twintig cent	1.20
melkvaten voor zeven gulden zeventig	7.70
melkton voor twee gulden zeventig cent	2.70
hakhout voor een gulden	1.00
halster voor een gulden twintig cent	1.20
tuig voor een gulden zeventig cent	1.70

hoofdstel voor veertig cent	0.40
kippen voor twee gulden twintig cent	2.20
kippen voor twee gulden tien cent	2.10
kookkachel voor drie gulden	3.00
hangkast voor een en twintig gulden	21.00
zaadkist voor een gulden	1.00
karnemolen Albert Brummelman voor acht en zeventig gulden	78.00
paard Gerrit Jan Scholten voor acht en vijftig gulden	58.00
paard Willem ter Winkel voor twee honderd vijf gulden	205.00
koe Hendrik Jan Stormink voor acht en negentig gulden	98.00
koe Willem Hassink voor zes en tachtig gulden	86.00
koe Jan Wiltink voor honderd acht gulden	108.00
koe Gerhardes Hermanus van Leusen voor honderd vier en twintig gulden	124.00
koe Jan Willem Ilbrink voor acht en zeventig gulden	78.00
pink Hendrik Jan Muileman voor zestig gulden	60.00
kalf Hendrik Jan van der Meij voor drie en dertig gulden	33.00
kalf Jan Hendrik Koldewee voor zeventien gulden	17.00
bolkalf voor een en dertig gulden dito Jan Willemse	36.00
dito Willem schrijver voor acht en zestig gulden	68.00
koe Derk Dijkstra voor zes en zestig g	66.00
dito sleepkar Hendrik barends hendriks sleepkar	58.00
sleepkar Jan Stormink voor een en twintig gulden	21.00
eg voor twee gulden	2.00
karn Johan Wiltink voor vijftien gulden	15.00
deken voor een gulden vijf en twintig	1.25
ladetafel voor een gulden vijf cent	1.05

UIT DE GESCHIEDENIS VAN DE KAPEL TE HARFSEN

H.J. Jansen

Op een van onze vergaderingen werd gevraagd of de oude kapel te Harfsen ooit als woning had gediend voor een arts of een veearts. Ons antwoord was toen kort en bondig: "nee",maar er is wel sprake geweest de kapel beschikbaar te stellen als woning en we hebben toen beloofd een artikeltje te schrijven voor Ons Markenboek.

Uit het archief van de marke Harfsen is ons bekend dat op 21 april 1817 op het erve Wunderink de 71-jarige chirurgijn Hendrik David Gotke is overleden en dat bijna drie jaren later er nog geen opvolger kon worden benoemd en dit laatste "tot groot nadeel van de lijders en lijderessen" zoals dit staat omschreven.

Vanwege de grote afstand en de daaruit voortvloeiende hoge kosten bleef men zitten zonder de nodige medische bijstand. Pogingen om een nieuwe arts benoemd te krijgen strandden op het feit dat er geen woning beschikbaar was en bovendien werd er slecht betaald. Uit stukken betreffende het jaar 1831 bleek ons, dat er maar f. 150,- per jaar werd uitgetrokken.

Om het woonruimte probleem op te lossen hadden nijvere lieden het oog laten vallen op de oude Kapel te Harfsen, om hiervan een woning in te richten voor een te benoemen chirurgicus. Maar dat idee schoot bij 16 Harfsense ingezetenen in het verkeerde keelgat en in de markevergadering van 8 januari 1820 werd het verzoek "gedificulteert en gewezen van de hand". Wel werd besloten een bedrag van f. 200,- toe te zeggen voor aankoop van grond wanneer de gemeente Corssel

zou overgaan tot het bouwen van een woning, maar hiervan kwam ook niets terecht.

Het woonruimtevraagstuk werd niet opgelost want we vonden in de notulen van de Raad van 5 november 1831 (onder nr. 3) "aanbieding grond te Harfsen van de marke Harfsen voor 'n geneeskundige + f. 2000,- voor een woning voor een te benoemen geneeskundige".

Volgens de notulen ging het om het volgende: "gelezen eene missive van Heeren Markenrigter en Gecommitteerden te Harfsen dd 19 oktober jl, daarbij in aanmerking nemende van het belang om eenen geneeskundigen in de Buurtschap Harfsen als het middenpunt der gemeente Gorssel gevestigt te zien en ter voorziening in het onderhoud der Bruggen en Duikers ten laste der Mark bij den aanstaanden geheele ontbinding hetzelve, verschillende om aan de gemeente uit den markenkas te betalen eenen som van f. 2000,- en voorts in eigendom af te staan een stuk bouwland bij de Kapelle geschikt voor eenen tuin voor den Heilmeester en dat daarentegen de gemeente zich zal verplichten om eene geschikte woning voor een Heilmeester op voornoemde grond te doen bouwen welke woning dan ook het eigendom van de gemeente zal worden om voorts de bruggen, duikers en hekken in de mark bestaande te onderhouden, ofwel dat de mark zich zal verbinden om voor de genoemde som van f. 2000,- op de boven aangewezen plaats eene woning voor den Heilmeester te doen bouwen en dat dan de mark het eigendom van de woning met een stuk bouwland voor een tuin aan de Gemeente zal overdragen, welke dan hiertegen belast zal zijn met het onderhoud der bruggen, duikers en hekken;
"Is besloten
dit voorstel nader in overweging te nemen wanneer den tegenwoordigen staat dezer werken

door eenen deskundigen zal zijn opgenomen en tevens berekend welke som voor het jaarlijks onderhoud noodig geoordeeld wordt waartoe de voorzitter verzocht is de vereischte opneming te laten doen".

Zonder resultaat wordt deze zaak in de vergadering van 19 september 1834 nog even weer ter sprake gebracht door de commissie tot verdeling van de marke Harfsen.

Wat de veeartsenijkundige hulp betreft had de marke in Harfsen op 11 juni 1806 een besluit genomen bij te willen dragen een bedrag van f. 20,- of f. 10,- 's jaars in het conceptplan tot introductie van een veazernij in dit Departement met als vestigingsplaats Zutphen of Doetinchem. Twintig jaar later besloot men zich omtrent een veearts in verbinding te stellen met de Gemeente Gorssel "met aanbod van eene convenabele jaarlijkse som, niet te bovengaande vijftig gulden". Een jaar later deed men er nog een schepje bovenop door "zoveel guldens te geven als er gewaarde plaatsen in deze marke zijn goedgekeurd". Hierbij zal het wel gebleven zijn, want het is ons niet bekend dat ooit een veearts in Harfsen gevestigd is geweest.

In de vergadering van de Raad van 30 mei 1827 vonden we de benoeming van een vroedvrouw te Almen en wel Sophia Wastenecker uit Lochem voor Almen, Harfsen en Eefde tegen een salaris van f. 80,- per jaar en met de bepaling dat zij in het midden van haar werkgebied diende te wonen. Zij werd benoemd per 1 juli 1827. Burgemeester H.J. Thomasson uit Lochem legde voor haar een getuigenis af: "dat Sophia Wastenecker voor zoover hem bekend zich stil, zedig en wel gedraagd".

De vacature liep ook al van 30 november

1825, toen Helena Vermaas, huisvrouw van Harmen Derksen, haar betrekking had opgezegd. In verband hiermede werd aan het raadslid Markvoort uit Almen opgedragen iemand te zoeken, "die zich in die kunst wil bekwamen".

Uit de vergadering van de Raad van 23 maart 1831 blijkt dat er op dat moment geen vroedvrouw is en ook nog geen "Heilmeester". Men doet nu het voorstel om de salarissen van hen samen te voegen, waardoor er meer kans wordt geacht iemand te benoemen: het salaris werd toen vastgesteld op f. 80,- + f. 150,- = f. 230,-. Het schijnt dat het voorstel resultaat heeft afgeworpen, want op 26 oktober 1831 benoemde de Raad een vroed- en heelmeester Evert Hendrik Boele, geëxamineerd te Arnhem als heelmeester ten plattelande. Deze heer Boele was geboortig van Lemmer ± 1782 en is overleden te Gorssel op 6 november 1858, oud 76 jaren en was een zoon van Jan Boele en Everdina Voerman. Hij was weduwnaar van Jannetje van Gelder en echtgenoot van Harmina Wilhelmina Prins, geboren te Kampen op 22 september 1784; zij overleed te Gorssel op 4 januari 1871 en was toen nog woonachtig op de Kleine Ehze te Almen. Dit huis lag tegenover de Ehze, rechts van het tegenwoordige pad naar de Velhorst. Na haar overlijden is de Kleine Ehze afgebroken.

Het echtpaar Boele had twee kinderen:
uit het 1e huwelijk: Everdina Boele, geboren te Elburg 28 juli 1817, overleden te Breda 15 april 1871, maar woonde toen nog in Almen.
uit het 2e huwelijk: Hendrik Cornelis Boele, geboren te Elburg ca. 1827, overleden te Gorssel 31 januari 1852, student aan de Clinische school te Amsterdam, zoon van de Plattelands Heel- en vroedmeester Boele.

Na het overlijden op 21 april 1817 van Hendrik David Gotke tot 1831 is er dus geen "heelmeester" bekend, ware het niet dat

uit een oud schrift van de kastelein van het "Hoentje" bleek, dat er een doktoor geweest moet zijn die De Wolf werd genoemd. De kastelein Meilink had een rekening voor hem geopend in dit schrift waaruit blijkt hoeveel jenever den doktoor gekocht heeft. Hij heeft deze jenever niet alleen gebruikt als medicijn voor zijn patienten maar het grootste deel zal wel door eigen keelgat gegoten zijn. Die rekening loopt tot 1824 en dan houdt ze op en we hebben niet kunnen nagaan waar deze doktoor gebleven is. Hij vergat (?) wel zijn rekening bij het Hoentje te voldoen, zodat Meilink nog 39 guldens en 12 stuivers van hem tegoed heeft. Wel werd een gedeelte met gesloten beurs verrekend, want er staat vermeld voor "verlossing f 7.0.0 voor zalf en peojens f 4.9.0, in totaal 11 guldens en 9 stuivers". Hiervoor kreeg hij ongeveer 14 liter jenever. Deze De Wolf zou hebben gewoond op het erve Baltink, dat vlak aan de herberg het Hoentje lag. Hij hoefde de brug maar over te stappen over de beek of hij was reeds bij zijn leverancier van zijn dagelijkse borreltje.

Onze belofte betreffende de Kapel in Harfsen hebben we hiermede ingelost en misschien kunnen we te zijner tijd nog eens een artikel schrijven over alle heelmeesters vanaf 1831.

Het schijnt dat de heer Boele wel een vervanger heeft gehad en dat was de heer A. Goethart, vroed- en heelmeester, die tot 4 april 1859 in Almen is geweest en deze werd opgevolgd door de arts A.M. Frederikse, die van 28 april 1859 tot 30 april 1903 is gebleven.

In de persoon van G.B. Fortuyn heeft men thans in Almen/Harfsen de 12e arts sinds 1831. Maar daar schrijven we een andere keer een uitgebreider artikel over.

BOMEN MET IJZEREN TREDEN

H. Meedendorp

In het aprilnummer van 1987 (5e jaargang no. 2) wordt op bladzijde 18 onderaan uw aandacht gevraagd voor een Canadese uitkijkpost uit april 1945, namelijk een boom met ijzeren treden op de hoek Eefdese Enkweg - Quatre Brasweg.

Er is nog zo'n boom, namelijk aan de Kolkweg bij Gorssel, juist binnen de toegang tot het huisje "'t Zenneken". De treden in deze boom zijn in de loop der jaren bijna helemaal in de boom vergroeid.

Om voor de toekomst aan deze bomen een herinnering te behouden zijn er enkele foto's van gemaakt voor het archief van de vereniging. Een paar hiervan drukken wij hierbij af. Het kan voor u een aanleiding zijn om er eens een kijkje te gaan nemen. De bomen zijn er nu nog.

Deze twee uitkijkposten zijn in de laatste oorlogsjaren door - of in elk geval in opdracht van - de Duitse bezetting aangebracht. In de tijd toen aan de Gorsselse kant van de IJssel ook loopgraven (tankvallen) werden gegraven in opdracht van de organisatie Todt. Onze bezetters waren namelijk in de veronderstelling dat de geallieerden te zijner tijd van de Veluwezijde af zouden proberen de IJssel over te steken.

Dat dit anders liep kunt u lezen in het artikel van de heer A. Hoekstra: "Dat waren de Canadezen" op de bladzijden 18 - 28 in het eerder vermeld aprilnummer van 1987.

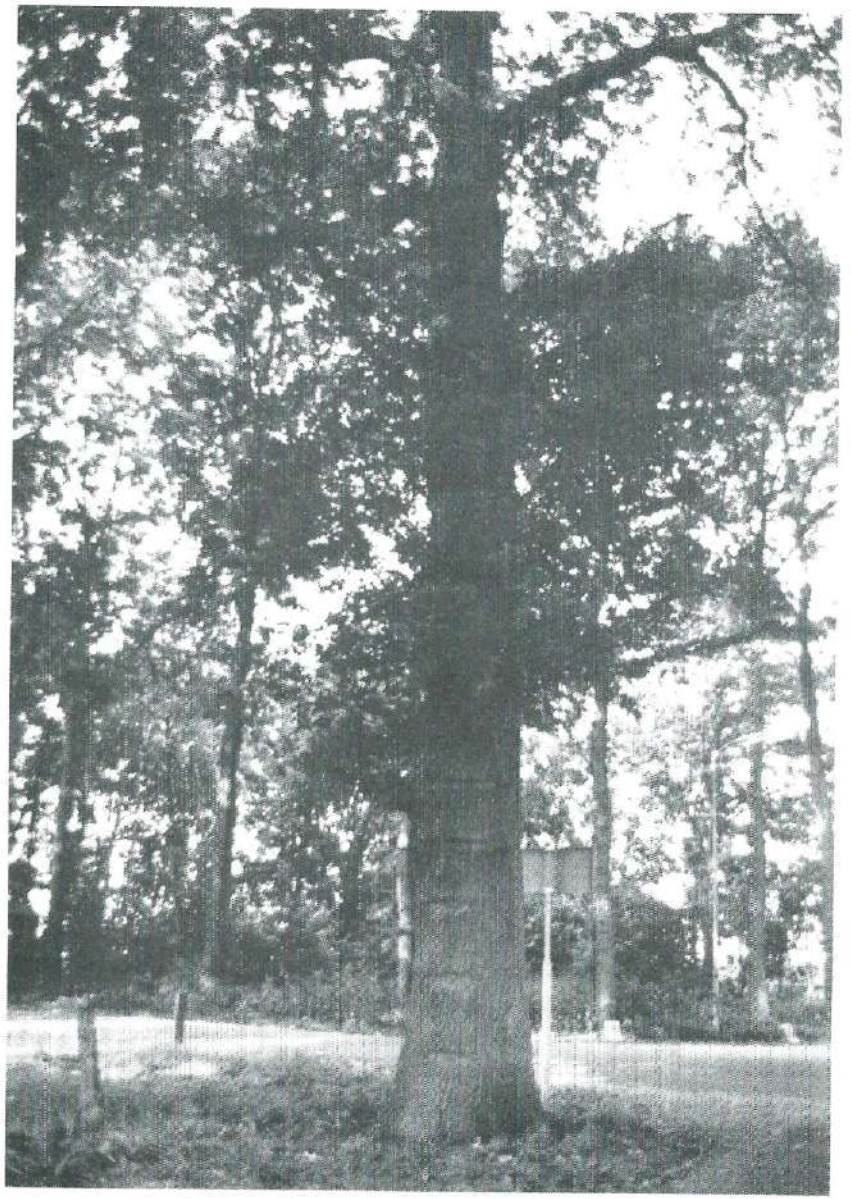

Hoek Eefdese Enkweg/Quatre Brasweg vlak
achter het bord: Geen doorgaande verharding

Aan de Kolkweg in Gorssel

LEZERS/LEDEN REAGEREN

Het is voor een redactiecommissie altijd plezierig een reactie op een verschenen nummer te krijgen. Al op 15 oktober 1988 kregen we een brief van ons lid, de heer W. Nijkamp uit Ede, waarin hij het volgende schreef:

Blz. 21, onderstandsprocedure in 1828 betreffende Christiaan van Gorssel (6e jaargang no. 4).
Toen ik zo aan het nakijken was in m'n papieren kwam ik het volgende tegen.

Overlijdensakte van Zwaantjen Krimpers.

Heden 18 april 1831 verschenen Egbert Muil, dagloner oud 35 jaar en Christiaan van Gorssel, kledermaker, oud 34 jaar, beide in deze gemeente woonachtig verklaren dat op 16 april 1831 des morgens om 10 uur op het Erve Roeterdink in het dorp Gorssel in de ouderdom van 70 jaar is overleden Zwaantjen Krimpers weduwe van Jan Nijkamp, zijnde geboren in de gemeente Laren.

Het Erve Roeterdink is het huis op Dommerholtsweg 19 (m'n geboorteplek). Dit is dicht bij de spoorwegovergang op 't Joppe. Die Christiaan van Gorssel moet daar dus dichtbij gewoond hebben.

En dan nog een opmerking betreffende Sunderkamp of Holtermans Guet. Hierin wordt genoemd de boerderij van Klein Nulent en genaamd 't Kippe. Het is maar een klein verschil, echter in overgeschreven aktes van vroeger wordt gesproken van de Kippe en ooit heb ik eens gevonden 't Kipper.

M'n grootmoeder was een Brinkman, die waren afkomstig van de Kippe.

Overlijdensakte Hendrik Brinkman.

Hendrik Brinkman, Evert Beunk landbouwer en Derk Jan v.d. Meij (veldwachter) op 19 september 1828 op Erve de Kippe, oud 67 jaar, geboren te Raalte en zoon van Jan Brinkman en Janna Lenderink.

En dan nog:
Maria Nijland, oud 77 jaar, overleden 20 oktober 1840 op het erve de Kippe, buurtschap Epse weduwe van Hendrik Brinkman.

Zo zien we dat het woord in deze 2 gevallen hetzelfde is, het lidwoord is dus anders.
Hoe zou het nu echt geweest zijn en nog zijn?
'k Heb toch sterk het vermoeden dat het de Kippe moet zijn.

Uit: De Zutphensche scherprechter en diens executies, door J. de Graaf, in Bijdragen en mededelingen van Gelre, 52 (1952) :

Willem Gerritsen uit Epse had in 1720 in de Groote kerk 14 duiten en een dubbeltje gestolen van door de diaconie gecollecteerde gelden, welke geborgen waren in een hem ter bewaring gegeven zakje. Deswege werd hij gegeeseld en levenslang verbannen. In aanmerking werd genomen, dat hij "schoon niet geconfesseert, volgens alle praesumptiën sigh meermaelen aen zoodaene diveryen of kerkckroveryen" had schuldig gemaakt.

"STAPPEN" IN ONZE GEMEENTE

In deel V van het tijdschrift Archief, uitgave van de oudheidkundige vereniging "De Graafschap" staat een artikel van J. de Graaf en W. Zondervan getiteld "Iets over enige oude herbergen", waarin de auteurs hebben getracht "een klein lipje van het gordijntje" op te lichten over herbergen in de gemeenten Gorssel en Warnsveld.

Het leek ons (uw redactie) goed grote gedeelten uit dit artikel in Ons Markenboek op te nemen, omdat dit misschien aanleiding kan geven tot een diepere studie over herbergen, cafés of restaurants, daar ze niet eens alle genoemd worden en er ongetwijfeld in oude archieven nog meer bijzonderheden te vinden zijn.

" Om te beginnen met

" D E R O S K A M te Gorssel

"zij medegedeeld, dat deze reeds bestond in "1632, want toen op 25 Mei van dat jaar ge-"erfden van de marken Gorssel en Eschede "besloten van de kerk "den thoeren tho ty-"emmeren" (hiermede zal restauratie bedoeld "zijn, aangezien dit bouwwerk in 1632 al "bijna twee eeuwen oud was) werd door hen "in DE ROSKAM bij Hasken Franken verteerd "7 gl.10 st. Voor beide marken was deze her-"berg meermalen de vergaderplaats.
"We moeten ons de toenmalige DE ROSKAM heel "wat bescheidener voorstellen dan de tegen-"woordige. Dit blijkt b.v. uit het "Journaal "of dagverhaal van een plaisirreisje van "Groningen naar Kleef in 1740 door P. Mun-"tinghe (j.u.d.*), A.H.W. de Vriese (j.u.d.),

*Juris utriusque doctor (doctor in beide rechten)

"M. van Bolhuis, advocaat en Theodorus Becke-"ringh". Toen deze vier heeren met hun met twee "paarden bespannen phaeton in den avond van "14 Juli te Gorssel arriveerden, dachten zij "aldaar nachtlogies te nemen, maar vonden het "er "zo desolaat", dat ze er geen voer voor "hunne "trouwe beesjes" konden bekomen. Niet "bepaald vleiend zegt het journaal verder:
"En voor ons zelf scheen het niet veel beeter "en na alle omstandigheden niet pluis te wezen".
"Om deze reden werd de reis dan ook nog dien-"zelfden avond voortgezet naar DE KAP te Warns-"veld, van waaruit het gezelschap den volgenden "morgen huize De Voorst bezocht.
"DE ROSKAM zal in die dagen dus wel eene "herberg geweest zijn zooals eerstondergetee-"kende zeventig jaar geleden nog in het Noor-"den des lands gekend heeft, n.l. een huis met "tapkast en bedstede in de woon-gelagkamer, "waar de borrel (heusch geen vingerhoed of "notedop) slechts een stuiver kostte.
"Niet minder dan ruim twee eeuwen bevindt "DE ROSKAM zich in de familie van der Mey. Im-"mers op 23 November 1751 legateert Aeltjen "Aelberts, weduwe van Jan Stevens, aan Willem "van der Mey en diens vrouw Maria Jansen, bij "wie zij eenige jaren thuis geweest is en "waarvan zij vele diensten en oppassinge ge-"noten heeft", al hare onroerende goederen, "o.a. "het huis in het dorp Gorssel alwaar "DE ROSKAM uithangt". Daarentegen verbinden de "echtelieden zich de erflaatster "levenslang "te verplegen in kost, drank, klederen als "andersints na haar doot laten toekomen een "eerlyke begravenisse".
"Vooral niet comfortabeler dan DE ROSKAM zal "eertijds het etablissement (zonder naam) ge-"weest zijn van de Gorsselschen koster-school-"meester Wolter Reelofs Pickardt, want in "diens herberg bevond zich tevens de school.
"Ook diens voorgangers Jan Nest Sr. en Jan

"Nest Jr. oefenden er tevens het beroep van
"herbergier uit. Van deze twee leverde eerst-
"genoemde bij de restauratie der kerk in 1683
"het bier "soo met vaten als met kannen."

" DE MOYL of DE MUIL te Gorssel

"lag nabij den Eschedebrink (in den volksmond
"verhaspeld tot Eesterbrink). Hier hing het
"wapen van Gelderland uit en tot 1790 ver-
"gaderden er meermalen de markegenooten van
"Eschede. In den boomgaard liet Don Frederik
"(zoon van den hertog van Alva) toen hij in
"1572 Zutphen had ingenomen en alle burgers
"die hem in handen vielen om het leven bracht,
"350 er van ophangen. Het huis werd door de
"Spanjaarden afgebrand. In 1617 woonde er de
"kastelein Johan met zijne vrouw Tonnisken.
"Volledigheidshalve zij medegedeeld, dat er
"een GROOTE en een KLEINE MOYL bestond. In
"welke van die twee de herberg was gevestigd,
"is ons niet gebleken. Op het verpondingskohier
"komt in 1646 de GROOTE MUIL voor als tiend-
"vrij en toebehoorende aan Albert ten Bosch
"en Bartelt Henrix. In 1727 is eigenaar
"Garrit Jan Dankerts, weduwnaar van Catharina
"Roveen, die op 4 Januari van dat jaar het
"erve verkoopt aan Johannes Lulofs. Van de
"KLEINE MOYL was omstreeks dien tijd bewoner
"Harmen Wolters, die blijkbaar geen onbespro-
"ken levenswandel leidde. Immers zijne moeder
"Marrytjen Janssen, weduwe van Wolter Jansen,
"op het goed Bensink in Epse, gaat hem in haar
"testament op 31 October 1724 onterven wegens
"zijn "slegte gedrag en verquistende conduite".
"In 1707 behoorde de herberg aan Jan Hendrix
"en in 1772 aan Johan Groterkamp."

" DOMMERHOLT te Gorssel aan den IJsel

"In 1469 "des Saterdaigs na Beloken Pinxten"
"(3 juni) vonniste hier het Zutphense sche-
"pengericht over de moordenaars Aernt Janss
"van Tyll en Hans Meydelborch. Beiden werden
"ter plaatse door den scherprechter ter dood
"gebracht (op het rad gelegd), omdat zij er
"een koopman "geschynt" (aangerand) ende
"sijn gelt genaemen hadden."

Maar H.W. Heuvel beschrijft Dommerholt in zijn Oud-Achterhoeks Boerenleven Het gehele jaar rond (4e druk) Deventer 1947 heel wat vriendelijker.

"Wij rijden naar Dommerholt, een losplaats aan den IJsel niet ver van Gorssel, om riet te halen uit het schip voor een nieuwe "deken" op het huis. [...] Nog een kwartiertje rijden en we zijn bij Dommerholt. Het is een oude schippersherberg in de schaduw van hooge eiken. Terwijl Vader het paard op stal brengt, loop ik naar den oever der rivier. Daar gaat je een rilling van over de leden zoo'n geweldig water. Het komt maar al van boven af, hoog van het ijs der Alpen en stroomt maar al door naar beneden, jaar uit jaar in, naar de groote, groote zee. Ik gooi er een houtje op, een klomp, die aan den kant lag, en oog ze na, zoover ik kan. Mijn hart klopt sneller: Daarheen, daarheen! Iets verder ligt het rietschip aan wal. Het is een "kundig" (bekend) schipper uit Zwartsluis. Als Vader komt, begroet de man, naar schipperswijs met ringetjes in de ooren, ons recht hartelijk. Zijn vrouw, een nuver wijf met blank oorijzer over de witte

muts, noodigt ons op de koffie. We stappen over de loopplank op het dek, dalen de trap af en gaan door een donkere gang tusschen hooge stapels riet. Zoo komen we in het aardige, donkergroen geschilderde kamertje met deuren van bedsteden en kastjes langs den wand. Door kleine venstertjes zie je op de gele golven. Wat zit het daar gezellig en de schipper vertelt zoo mooi van het waterdorp Giethoorn en de blozende schippersche geeft mij een lekkere boterham bij het kommetje zoete koffie. "

DE PESSINK te Epse

"komt het eerst voor in 1646 en wel in het "kohier van verponding (grondbelasting). "Herhaalde malen vergaderden er de marke- "genooten van Epse en Dommer en op 27 Augus- "tus van gemeld jaar bepaalden zij er o.a. "dat thokomende jaer offte wanneer die buyr- "dagg geholden sall worden, die bykomst sall "syn int voirs. huys Pessinck". In 1598 op "8 Juni (oude stijl) had "nae aldergewoenten" "de markevergadering plaats in Noordinckshuis "(thans in den wandel genoemd Den Noord), doch "waar "zider anno 1574 vermitz dese sware "krigesloepen des landes averkommen, geen "marckengerichte hefft konnen geholden worden". "Zeven jaar later kwam men bijeen ten huize "van Beertien Bolman. Zoowel dit huis als "Den Noord zal vermoedelijk een herberg ge- "weest zijn.
"In 1783 droeg DE PESSINK den naam van DE "ORANJEBOOM. Zeer zeker zal omstreeks dien "tijd, toen immers de strijd begon tusschen "de Prinsgezinden en de Patriotten, het uit- "hangbord, waarop een oranjeboom stond afge- "beeld, verdwenen zijn. Eigenaar was in ge- "meld jaar Teunis Pessink, overleden te Epse "5 Maart 1818. "

wordt vervolgd

Leden: J.P. Dijksman, Blauwedijk 10, Almen
J.H. Goorman, Joppelaan 81, Joppe
A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
W. v.d. Kamp, Lochemseweg 38, Epse
Mw. J.W. Lubberding-Braakman, Broekstraat 2, Harfsen
J. Nijenhuis, Zutphenseweg 164, Eefde
J. Pasman, Heideweg 14, Harfsen
A.M. de Ruiter, Joppelaan 14, Gorssel
J. Eefting, archivaris gemeentehuis Gorssel

Redactiecommissie:
Voorzitter: A. Hoekstra, Pikeursbaan 5, Gorssel
Leden : N. Kuik, het Wilgert 8, Epse
H. Meedendorp, Elfuursweg 22, Gorssel

De vereniging kent leden en begunstigers.
De statuten en het register van leden en begunstigers liggen ter inzage bij de secretaris.
Het lidmaatschap bedraagt f. 25,- per jaar per gezin. Aanmelding voor het lidmaatschap kan geschieden bij de secretaris. Een lid kan zijn lidmaatschap eventueel opzeggen aan het einde van het verenigingsjaar met een opzegtermijn van 4 weken. Het verenigingsjaar loopt van 1 januari - 31 december.
Betaling van lidmaatschapsgeld of giften van begunstigers kan geschieden op de rekening van de vereniging nr. 3014.05.611 bij de Rabobank Almen, of op de postrekening van deze bank nr. 874220.
Ons Markenboek wordt kosteloos aan leden en begunstigers toegezonden. Losse nummers zijn verkrijgbaar bij de secretaris à f. 10,- per nummer.
Publicatie of overname van artikelen, geheel of gedeeltelijk, is alleen toegestaan met schriftelijke toestemming van de voorzitter van de redactiecommissie.
Gelieve bijdragen aan Ons Markenboek te zenden aan een der leden van de redactiecommissie.
Getracht zal worden Ons Markenboek 4 x per jaar te doen verschijnen.